

„Ūlos akis“ šaltinis

Turistinė vertė

Sinonimai

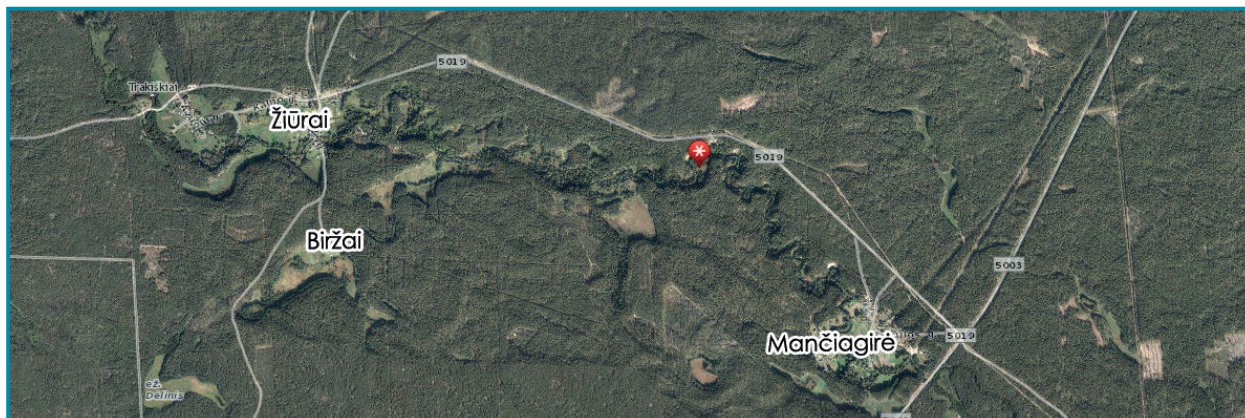
Ūlos šaltinis, Ūlos akis (virduklis, versmė)

Koordinatės

LKS: 528740; 6000590

Adresas

Varėnos r. sav., Marcinkonių sen., Zervynų miškas, Ūlos kairysis krantas į š išlinkusiam upės vingyje. Vykstant nuo Varėnos pusės plentą link Marcinkonių, sukti sankryžoje (12 km) į dešinę (V–ŠV) keliuku iki poilsio ir apžvalgos aikštelės, kuri įrengta beveik pusiaukelėje tarp Žiūrų (3 km) ir Mančiagirės (2 km) kaimų. Nuo pat aikštelės leidžiasi laiptai į slėnį. Nulipę ir perėję tilteliu Ūlos upę, kitame (P) jos krante lengvai surasime įspūdingą versmę. Prie jos palei medinius aptvarus atvės takelis per sausą terasos pievą. Dzūkijos nacionalinis parkas (1991 m.), Ūlos kraštovaizdžio draustinis. 2000 m. versmė paskelbta hidrogeologiniu gamtos paminklu

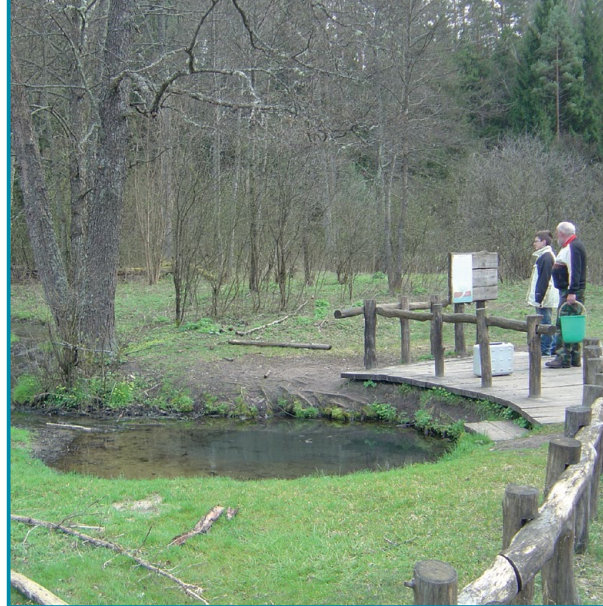
Aplinka

Manoma, kad ir šaltinis „Ūlos akis“ kyla iš spūdinų sluoksnių. Nors nemažą dalį jo ištakos „balanse“ privalo įgauti ir gruntinis vanduo, kuris gausiai suteka iš labai laidžių, atvirų infiltracijai supančių smėlynų. Versmė yra terasoje, kurios paviršius silpnai banguotas, jame yra duburių su sausomis vagomis, nusitęsiančiomis iki pat Ūlos kranto. Šaltinis laikomas kylančiu, susijęs su ovaliu sufoziniu (4,4 x 3,4 m) ir 1,2 m gylio duburiu. Jis veržiasi pievoje apvalaus nediduko „ežerėlio“ po juodalksniu dugne, kurio skaidriame vandenyje gražiai atsispindi debesys, medžių šešėliai.

Aukščio skirtumas tarp šaltinio ir Ūlos upės – apie 4 m, jo ištaka panašiai 99,7 m NN aukštyje. Iš šaltinio vanduo per žemiausią duburio kraštą 1–4 m gylio kloniuku, iš pradžių pavingiuodamas lygiagrečiai su Ūlos vaga, po to staiga pasisukdamas į Vakarų ir slenkstėtu dugnu čiurlendamas įsilieja į vaizdingąją upę. Šaltinis pajėgus, turi nemažą hidrostatinį spūdį.

Dabartinė būklė, kaptazas

Šaltinio aplinka tvarkinga. Jis pritaikytas lankyti ir lengvai randamas. Prie paties šaltinio yra lenta su šaltinio aprašymu, pateikiama ir legenda. Ištakos židiny (tvenkinėlis) nesudarkytas kaptazu. Pieva link šaltinio palei upę aptverta medine tvorele, upės krantas sutvirtintas. Šaltinis nuo upės pusės papuoštas patogia pakyla su turėklais. Virš Ūlos upės skardžio yra įrengta apžvalgos aikštelė su krypties rodykle link nusileidimo į slėnį, kur nusileidę net per 140 laiptelių pasieksime upės pakrantę su tilteliu, o kiek toliau už arkinio lieptelio ir šaltinį. Versmėje žarstomas juda smulkus smėlis, galbūt turi net durpės priemaišų. Šlapias jis pilkai žalsvas, o išdžiūvęs paruduoja. Versmės patvenkimo pakraščiais jis taip pat šviesesnis (rudai gelsvas). Šaltinis yra gausiai ir dažnai lankomas. Vertingas pažintiniu ir jo sukurtos mažos, savitos ir patrauklios erdvės slėnyje požiūriu.

Vandens fizikinės savybės

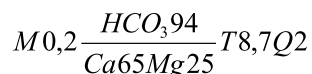
Vanduo gėlas, skaidrus, bespalvis, turi silpną geležies prieskonį, kartais jaučiamas sieros vandens kvapas. Dujų išsiskyrimo reiškiniai nepastebimi, net badant versmės dugną. Išmatavus mobiliu matuokliu (2014-04-15), vanduo buvo 8,7 °C temperatūros, silpnai šarminis (pH = 7,72). Savitasis elektros laidis (SEL = 211 μS/cm), vandens oksidacinis ir redukcinis potencialas (Eh = -161 mV), labai mažai deguonies (O₂ = 0,32 mg/l).

Vandens cheminės savybės

Nustatomo komponento pavadinimas	Nustatyta vertė		
	mg/l	mg-ekv/l	ekv. proc.
Ištirpusių mineralinių medžiagų suma	192		
Sausoji liekana 180 °C	122		
Bendrasis kietumas		2,29	
Karbonatinis kietumas		2,29	
Nekarbonatinis kietumas		0,00	
Anijonai:			
Chloridai, Cl ⁻	< 3,54	0,10	4,08
Sulfatai, SO ₄ ²⁻	2,45	0,05	2,04
Hidrokarbonatai, HCO ₃ ⁻	140,35	2,30	93,88
Nitritai, NO ₂ ⁻	< 0,02	0,00	0,00
Nitratai, NO ₃ ⁻	< 0,24	0,00	0,00
Katijonai:			
Natris, Na ⁺	5,09	0,22	8,70
Kalis, K ⁺	0,45	0,01	0,40
Kalcis, Ca ²⁺	33,09	1,65	65,22
Magnis, Mg ²⁺	7,79	0,64	25,30
Amoniakas, NH ₄ ⁺	0,23	0,01	0,40
Kitos analizės:			
pH, pH vienetai 20 °C	7,70		
Bendroji geležis, Fe mg/l	0,45		
Savitasis elektros laidis, μS/cm	225		

Vanduo gėlas, turi mažai mineralinių medžiagų (192 mg/l). Šaltinio vanduo minkštas. Bendrasis vandens kietumas tik 2,29 mg-ekv/l. Vandenyje nedaug natrio (5,09 mg/l) ir chloridų (< 3,54 mg/l). Nitritų ir nitratų neaptikta, amonio koncentracija 0,23 mg/l. Vandenyje padidėjęs geležies kiekis (0,45 mg/l).

Cheminės sudėties formulė (ekv/%)

Tautosakinės, kraštotyrinės, istorinės žinios

Aplinkiniai šiliniai (pieskynų) dzūkai, Mančiagirės, Žiūrų, Zervynų kaimų gyventojai vandenį iš „Ūlos akies“ nuo seno vartojo gerti ir gydytis. Senesni gyventojai tiki, kad šio šaltinio vanduo gali pagelbėti nuo įvairių ligų, jei prie šaltinio bus einama vos tik saulei nusileidus. Apie paslaptį trūkstantį šaltinį pasakojami mitai, sukurti liaudies vaizdiniai: Juzė Pigagienė (gim. 1912) iš Žiūrų kaimo pasakojo, kad „būktai akis buvo dzidelė, kap ažuukas ir ty inpuolė jaucis. O išplaukė tas jaucis nat Daugų ažuaran. Nuog to ir traukės, traukės, kol liko cik tokia akelė ...“ Juozas Česnulevičius, dabar gyvenantis Merkinėje, pasakojo, kad panašų į Ūlos akį šaltinių yra ir Ūlos upės dugne (po vandeniui), tačiau ir dabar jie išlieka dideliais „slapukais“. „Vandeniui prausė akis, kad regėjimas pagerėtų. Geriau padeda, kai prausi tuoj vandeniui, bet jau saulai nuslaidus. Gerai ir gerti, viskam gerai. Labai gerai skrandžiui. Buvo Mančiagirėn tokia liudvisia, tai ji parsinešdavo to akies vandens ir gerdavo, kojas prausė ir net visa prausdavos.“

Pasakojo Aldona Česnulevičiūtė-Ilickienė, gim. 1941 m. Mančiagirės k. ir jame gyveno.

Užrašė Virginija Pugačiauskienė, 2014

Tipas

Kylantis (mišrios mitybos?) slėnyje

Režimas

Nuolatinio veikimo (neišsenka, žiemą neužšąla)

Vandeningumas

Vidutinio vandeningumo (reikšmingas), debitas 2 l/s arba 173 m³/d (nuteka upeliūkščiu į Ūlą)

Vandens tipas

Kalcio, magnio hidrokarbonatinis

Aprašė:

A. Grigienė, 2002;
G. Mikalauskas, 2013;
P. Gedžiūnas, Z. Zanevskij,
K. Kadūnas, 2014